

Lerums kommun
Strategisk planering
Sektor Samhällsbyggnad
443 30 Lerum
oversiktsplan@lerum.se

Lerums Naturskyddsförenings synpunkter på Översiktsplan 2021 för Lerums kommun

Övergripande synpunkter

Den nu gällande översiktsplanen för Lerums kommun från 2008, som har utgångspunkt i förhållandena i början av 2000-talet, är hopplöst föråldrad och borde ha ersatts långt tidigare.

Den nya översiktsplanens utgångspunkt och övergripande inriktning borde vara hur Lerums kommun skall hantera de globala hoten mot klimat, biologisk mångfald och naturresurser för att säkra mänsklighetens fortlevnad. Så är inte fallet, eftersom planen innebär fortsatt ohämmad tillväxt och exploatering.

Lerums kommun har goda förutsättningar för en hållbar framtid i balans. Förslaget till översiktsplan innebär istället generellt åtgärder och aktiviteter som skadar klimatet och möjligheterna att bevara den biologiska mångfalden. Förslaget saknar anknytning till den förutsägbara framtiden. Extrema värmeböljor, översvämningar, skred, torka och skogsbränder denna sommar är varningsklockor. Istället baseras planens förslag på extrapolering av den gångna samhällsutvecklingen som för närvarande leder till klimat-, miljö- och resurskatastrof genom ohämmad tillväxt.

Den separata hållbarhetsbedömningen saknar utgångspunkt i att klimat, biologisk mångfald och naturresurser kräver total omställning av samhället redan inom 10 år i enlighet med de globala målen för Agenda 2030.

Planen måste omarbetas i sin helhet.

Lerums Naturskyddsförening har sammanfattningsvis följande övergripande synpunkter på förslaget till översiktsplan.

- Kommunen beräknas växa med 14 500 – 23 500 invånare fram till 2050, dvs med 1-1,5% per år. År 2050 kan kommunen ha 65 000 invånare. Det är ett orimligt mål baserat på fortgående omflyttning till storstadsområdena. Ständig tillväxt är orimligt. Befolkningen i Sverige måste omfördelas från storstadsregionerna, dit Lerum hör, till småsamhällen och glesbygd.

- Planen saknar utgångspunkt i förhållandet att den globala klimatpåverkan antingen kräver drastiska motåtgärder i samhällsplaneringen redan under de närmaste ca 10 åren eller att radikalt förändrade samhällsförhållanden kommer att påtvingas kommunen långt före år 2050.
- Bebyggelse ska ske inom planlagda områden i tätorterna och i anslutning till stråk med goda allmänna kommunikationer. Utspridd bebyggelse på landsbygden utan direkt anknytning till brukande av mark ska förhindras. Sådan bebyggelse är resurskrävande ifråga om infrastruktur och skadar bevarandet av produktiv mark. Dessutom driver spridd bebyggelse på enskilt resande med bil.
- Bilanvändningen och transportererna med bil måste minska om klimat- och resursmål ska kunna uppnås. Förslagen om tre nya avfarter från E20 och en framtida tvärförbindelse mellan Rv40, E20 samt väg 190 och på sikt mot E6 i båda riktningar är uppenbart orimliga ur miljö- och resurssynpunkt. Men Härskogsvägen behöver förbättras med hänsynstagande till naturområdet Härskogen. Dock på ett sådant sätt att det inte leder till ökad genomfartstrafik och så att de negativa miljöeffekterna på naturområdet minimeras.
- I förslaget till översiktsplan saknas ställningstaganden med avseende på skogens roll för klimatet och vad detta innebär för skötseln av skog i kommunen.

Hållbarhetsbedömning

Naturskyddsföreningen ställer sig tveksamma till delar av analysen i hållbarhetsbedömningen. Analysen tycks vara baserad på ett önsketänkande om att miljöhänsyn kommer att arbetas in senare i mer detaljerade planer. Vidare saknar enligt vår bedömning vissa av påståendena i hållbarhetsbedömningen, så som skydd av stränder och vatten i bred bemärkelse, faktiskt grund i förslaget till översiktsplan. Vid hållbarhetsbedömningen verkar man ha läst in mer hänsyn till miljön än vad planen explicit ger uttryck för. Det gör att hållbarhetsbedömningen i vissa stycken är vilseledande.

Hållbarhetsbedömningen blir också vilseledande då resonemangen är motsägelsefulla och slutsatserna enligt den egna analysen ibland saknar grund. Angående en tvärförbindelse genom Härskogsområdet konstateras t.ex. först att underlag saknas för att göra en bedömning:

Korridoren är därmed av särskild stor vikt att studera vidare vid en framtida lokalisering så att inte riksintressets värden skadas påtagligt.

Bland möjliga negativa effekter räknas följande upp:

En förhöjd standard genom breddning av vägen kan medföra att den nya vägen fysiskt blir en kraftigare barriär för både människor och djur. Barriäreffekten kan också förstärkas om mer trafik uppkommer på vägen efter att de trafiksäkerhetshöjande åtgärderna är gjorda. Mer trafik genom området innebär ökad bullerpåverkan vilket blir en ljudmässig barriär.

Trots det konstaterade behovet av att studera dessa och andra skador vidare påstår man sedan utan dessa studier att

Det föreslagna reservatet för tvärförbindelsens inverkan på riksintresset bedöms inte medföra risk för påtaglig skada på riksintresset

Det finns trots oklarheterna en del bra ansatser i hållbarhetsbedömningen som borde arbetas in i förslaget till översiktsplan för att säkerställa att planen verkligen styr mot hållbara mål.

Hållbarhetsbedömningens scenarier

Miljöbedömningen av förslaget till översiktsplan är integrerad i hållbarhetsbedömningen. I miljöbedömningen används gällande översiktsplan, ÖP 2008, som nollalternativ och man konstaterar att

”Den nya översiktsplanen är i sina huvuddrag lik gällande översiktsplan från 2008 samt tidigare planer som finns för kommunen. Därmed är effekterna av planen och nollalternativet snarlika”

Denna slutsats, vilken dessvärre synes vara korrekt, pekar på två grundläggande problem med förslaget till översiktsplan och hållbarhetsbedömningen.

Vad gäller förslaget till översiktsplan är det uppenbart att förslaget inte i tillräcklig grad beaktar den negativa utveckling som skett vad gäller klimatförändringar, utarmad mångfald, obalans i ekosystemet och minskade habitat. Att effekterna av ÖP 2008 och förslaget till översiktsplan 2021 bedöms vara snarlika är ett gravt underbetyg åt förslaget. Sedan ÖP 2008 togs fram har förutsättningarna ur miljösynpunkt väsentligen försämrats samtidigt som kunskapsutvecklingen varit betydande.

Ett krav på en miljöbedömning är att den skall utgå från ett realistiskt framskrivet läge av nollalternativet. Naturskyddsföreningen menar att det valda nollalternativet, dvs genomförande av ÖP 2008 är ett orealistiskt framskrivet läge då dagens förutsättningar och kunskapsläge är väsentligen annorlunda än då ÖP 2008 togs fram.

Vidare uppmanar Naturvårdsverket till att alternativa lösningar till förslagen i planen skall beaktas. Dessa lyser med sin frånvaro i hållbarhetsbedömningen. Naturskyddsföreningen anser att miljöbedömningen bör breddas till att inkludera ett alternativt scenario som bygger på ett konsekvent val av de för miljön bästa lösningarna, samt analys av konsekvenserna av att istället välja de i förslaget till översiktsplan rekommenderade åtgärderna.

Hållbarhetsbedömningen behöver göras om och miljöbedömningen göras tydligare.

Globalt och nationellt ansvar

I Hållbarhetsbedömningens avsnitt ”Globala målen för hållbar utveckling” beskrivs positiv och negativ påverkan av översiktsplanens förslag utan några övergripande slutsatser. Syftet tycks bara vara att visa att en avstämning har skett. Anmärkningsvärt är att referens saknas till Agenda 2030 där dessa mål utförligt definieras.

Avsnittet ”Lerums kommun 2050” i Samrådshandlingen avspeglar total brist på medvetenhet om de nära förestående globala kriserna avseende klimat, biologisk mångfald och resurser.

Översiktsplanens huvudsyfte tycks vara att fördela boendet i kommunen utan globala hänsyn och överväganden om självförsörjning baserad på lokal produktion av livsmedel. Planen avspeglar okritiskt den pågående koncentrationen av befolkningen till storstadsområdena. Boende och bebyggelse i Sverige ska istället av hållbarhetsskäl

omfördelas från storstadsområdena till landsbygden och småsamhällena. För Lerums kommun innebär det ingen eller mycket begränsad befolkningstillväxt.

Lerums kommunfullmäktige beslutade i november 2009 att anta en miljövision för Lerums kommun. Den innebär att Lerum ska bli Sveriges ledande miljökommun år 2025 och att kommunen ska kännetecknas av hållbarhet, kreativitet och inflytande. Hållbarhet beskrevs på följande sätt:

”Här verkar alla tillsammans för ett hållbart samhälle kulturellt, socialt och miljömässigt. Vi tänker globalt och agerar lokalt.”

Hållbarhet är enligt Lerums Naturskyddsförening nyckelbegreppet för tolkning av innebörden i visionen. Hållbarhet innebär långsiktiga förutsättningar för liv och livskvalitet i Lerum och i världen. Allt på Jorden hänger samman och allt levande måste ha förutsättningar att fortleva under goda miljöförhållanden. Annars råder inte hållbarhet.

Sedan Vision 2025 antogs har det blivit alltmera uppenbart att kommunledningen i Lerum inte har tagit den på allvar. Lerums kommun har inte ens varit i närheten av att bli ledande miljökommun. Visionens roll i kommunens agerande har alltmera tonats ner. I förslaget till översiktsplan saknas helt hänvisning till visionen trots att den fortfarande formellt tycks gälla till år 2025. I praktiken är den död och därmed även kommunens nationella och globala miljöambitioner som redovisas i översiktsplanen.

Biltransporter och trafikleder

Den föreslagna översiktsplanen förutsätter ökade transporter med bil, vilket är från resurssynpunkt ohållbart. Om dagens bilar med förbränningsmotorer ersätts med eldrift ändras inte detta förhållande. Bilar, batterier, elproduktion mm är mycket resurskrävande. Oavsett framdrivning kräver bilarna betydande arealer för vägar på landsbygden, gator och parkeringsplatser i tätorterna. En bil står stilla under ca 90% av tiden. Nya vägsträckor utanför tätorterna ger ingrepp i tidigare av vägar opåverkade områden.

I översiktsplanen saknas mål för resande med kollektivtrafik. Göteborgsregionen har som mål att minst 40% av resorna skall utföras med kollektivtrafik 2025, *Hållbar tillväxt, Göteborgsregionens kommunalförbund 2013*. Enligt förslaget till översiktsplan 2021 sker 70% av resorna med bil och 15% till fots. Därtill en mycket liten andel med cykel. Kollektivresandet skulle enligt dessa siffror alltså uppgå till knappt 15%, långt från de 40% som är målet 2025. Målet på 40% sattes innan dagens fokus på trafikens negativa inverkan på klimat och miljö och torde vara ett alldeles för lågt mål för 2050.

Tre nya trafikplatser med avfarter från E20 föreslås. En trafikplats i Lerums tätort har högst prioritet, följd av en trafikplats vid Jeriko och en mellan Kastenhofsmotet och Stenkullen. Den senare ska mata det föreslagna nya verksamhetsområdet sydöst om Kastenhof och vara en del av en möjlig framtida tvärförbindelse som byggs mellan Rv40, E20 samt väg 190, och på sikt mot E6 i båda riktningar. Den föreslagna tvärförbindelsen tillgängliggör Landvetter flygplats samt den regionala arbetsmarknaden. Lerums Naturskyddsförening motsätter sig helt dessa förslag med undantag av förbättring av Härskogsvägen med hänsynstagande till naturområdet Härskogen. Dock på ett sådant sätt att det inte leder till ökad genomfartstrafik och så att de negativa miljöeffekterna på naturområdet minimeras.

Dubbla budskap framförs om infrastrukturen i förslaget till översiktsplan. Följande citat ur Hållbarhetsbedömningens sammanfattning är belysande:

”Flera större infrastruktursatsningar föreslås i planen. Ny infrastruktur knyter samman regionen och möjliggör bland annat för en utvidgad arbetsmarknad. Med förbättrad tillgänglighet kan kommunen bli mer attraktiv för nya etableringar, vilket kan stärka näringslivet. Samtidigt ger förslagen en stor miljöpåverkan och innebär ett stort ianspråktagande av mark. Bland annat påverkas landskapet, natur-, kultur- och friluftsmiljöer. Ny väginfrastruktur leder generellt till en ökad trafik, vilket ger ökade utsläpp och en negativ påverkan på klimatet. Ny infrastruktur innebär dessutom en stor klimatpåverkan i byggskedet.”

Förslaget om en ringled strider också mot Göteborgsregionens strukturbild där man tvärt emot betonar vikten av att de gröna kilarna mellan huvudstråken hålls samman både av naturhänsyn och för att de sammanhängande grönområdena bidrar till Göteborgsregionens attraktionskraft. Förslaget är också motstridigt då det enligt översiktsplanens inriktning för Naturmark gäller att *”kommunens stora grönområden Härskogen och Vättlefjäll/Risveden ska värnas som gröna regionala kilar.”*

Lerums Naturskyddsförening tar helt avstånd från förslagen om utbyggnad av väginfrastruktur. Det är inte rimligt att motivera vägutbyggnad med att den underlättar transporter till Landvetters flygplats, eftersom flygtrafik varken kort- eller långsiktigt är klimat- och resursmässigt hållbar. Den föreslagna tvärförbindelsen skulle ge omfattande skador på natur, kultur, landskap, biologisk mångfald mm. De största skadorna skulle drabba Lärjeåns dalgång och naturområdet Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden.

Tvärförbindelsens dragning genom grusgropen i Gråbo skulle omöjliggöra användning av grusgropen för en länge planerad regional vattentäkt och påtagligt skada nuvarande vattentäkt i Gråbo. Enbart detta förhållande visar att förslaget till tvärförbindelse saknar verklighetsanknytning.

Buller

Ökande biltrafik och utspridd bebyggelse kommer generellt att öka bullerbelastningen både i och närmast utanför tätorterna. Nya vägsträckningar och eventuellt etablerande av vindkraft ger ökat buller i tidigare huvudsakligen tysta naturområden. Ambitionen bör istället vara att minska bullret som idag upplevs som mycket störande.

Kommunen tog tidigare fram ett tematiskt tillägg om buller till nuvarande ÖP 2008. Detta tillägg föreslås upphöra att gälla, vilket är rimligt eftersom det åtminstone delvis är föråldrat. Men det framgår inte hur buller ska hanteras systematiskt i den nya översiktsplanen. Därför behövs en ny genomtänkt plan för hur bullerbelastningen ska minska i Lerums kommun och hur tysta områden ska värnas. Hur ska kommunen hantera detta?

Ljusföroreningar

På senare tid har påverkan på ekosystemet från ljusföroreningar uppmärksamats allt mer. Artificiellt ljus från belysning av infrastruktur och byggnader har negativa effekter. I förslaget till översiktsplan liksom i hållbarhetsbedömningen saknas helt hänsyn till ljusföroreningar.

Strandskydd

I Hållbarhetsbedömningen konstateras att

”Generellt utgör kommunens strandzoner viktiga livsmiljöer för djur och växter och där ett av strandskyddets syften är att bevara de goda livsvillkor som finns för djur- och växtlivet på land och i vattnet.”

I tillägg till Hållbarhetsbedömningens påpekande om strändernas vikt för ekosystemet menar man i förslaget till översiktsplan att

”Sjöarna är värdefulla för kommuninvånare och besökare. Kommunen är positiva till initiativ som möjliggör friluftsliv och turism vid sjöarna.”

Trots detta saknas, med undantag för LIS områdena, inriktningar och rekommendationer för strandskydd och tillgång till stränderna för samtliga områdestyper. Särskilt anmärkningsvärt är att detta saknas för områdena Vatten, Naturmark och Bygd.

Naturskyddsföreningen anser att översiktsplanen skall ge tydlig vägledning om att strandskyddet skall respekteras och bevaras av hänsyn till både ekosystemet och allmänhetens tillgång till sjöar och andra vattendrag.

Våtmarker, Sjöar och andra Vattendrag

Inom kommunen finns flera områden där exploatering riskerar att förändra vattennivåer, vattenflöden och markens förmåga att lagra regn. Hårdgöring av ytor, dränering och andra åtgärder kan öka avrinningen och leda till större variationer av vattennivåer med negativ påverkan på ekosystemet. Med pågående klimatförändring och mer extremväder blir det än viktigare att inte exploatering rubbar flöden och försämrar de naturliga förutsättningarna. Den föreslagna översiktsplanen saknar hänsyn till denna problematik och ger ingen vägledning för utveckling.

Bebyggelsens fördelning

Förslaget till översiktsplan bejakar bebyggelse utanför tätorterna, vilket bland annat ger ökade intrång på jordbruksmark och naturmark. Det ger ökat beroendet av bil och biltrafik samt ökat byggande av vägar och annan infrastruktur. Förslaget till översiktsplan ger sålunda dubbla budskap med avseende på om utbyggnad av bebyggelsen ska ske i tätorterna eller på landsbygden. Detta trots att utspridd bebyggelse på landsbygden är uppenbart skadligt för miljön som helhet, inte minst med avseende på resurshushållning och klimatpåverkan. Följande två citat ur sammanfattningen i dokumentet Hållbarhetsbedömning visar att översiktsplanens förespråkande av bebyggelse på landsbygden är ohållbar.

”Planens förslag att förtäta och bygga ut i befintliga tätorter och längs stråken ger flera positiva effekter. Bland annat kan markresurser nyttjas effektivt, klimatpåverkan begränsas när en stor del av resandet kan ske med kollektivtrafik, underlag för handel och annan service stärkas och förutsättningarna för en lokal arbetsmarknad förbättras. Förtätning innebär också att befintlig infrastruktur och kommunal service kan nyttjas och att ny infrastruktur och service kan byggas ut på ett samlat sätt vilket är positivt ur en ekonomisk synvinkel. I tätorterna finns även goda förutsättningar att skapa ett differentierat bostadsutbud.”

”Fler boende på landsbygden innebär samtidigt ett ökat bilberoende, vilket ger ökade utsläpp till luft och ökat buller med både lokala och globala miljöproblem som följd. I takt med en omställning till eldrift eller andra förnybara drivmedel kan utsläppen på sikt minska. Utbyggnad av gång- och cykelinfrastruktur kan knyta samman landsbygden med orterna och i viss mån motverka de negativa effekterna. Spridd bebyggelse innebär generellt en dålig hushållning med mark och risk att grönområden fragmenteras. Höga krav måste ställas på avloppshantering för att undvika risk för påverkan på sjöar och vattendrag. Ur en ekonomisk synvinkel kan spridd bebyggelse medföra höga kostnader för utbyggnad av infrastruktur och för att tillgodose grundläggande kommunal service.”

Lerums Naturskyddsförening finner det obegripligt hur förespråkande av bebyggelse på landsbygden ska kunna motiveras från miljö- och resurssynpunkt.

Naturområden

I planbeskrivningens sammanfattning finns följande beskrivning under rubriken ”Natur”:

”Säveån med sin grönska är en ryggrad i den tätortsnära naturen. Kommunen strävar efter att ha en grönblå struktur där de stora naturområdena har förgreningar och samband med parker och grönytor inne i tätorterna. En sammanhängande grönstruktur har positiva effekter för människors välbefinnande samt för växt- och djurliv. De två stora naturområdena vid Vättlefjäll och Härskogen värnas. De är delar av den viktiga regionala grönstrukturen, med stora sammanhängande gröna områden som löper genom flera kommuner.”

LNf kan instämma i denna allmänt hållna beskrivning som emellertid saknar konkretion. Varför nämns inte Risveden i nordligaste delen av kommunen som i hög grad är ett värdefullt grönområde som löper genom flera kommuner; Lerum, Ale och Alingsås?

Bebyggelse på jordbruksmark

Översiktsplanens hållbarhetsbedömning är oklar och tvetydig ifråga om jordbruksmarkens status, vilket framgår av följande citat:

”I planen lyfts kommunens gröna infrastruktur, jordbruksmark och kulturlandskap fram som en resurs som ska bibehållas, förvaltas och utvecklas. Att utveckla områdena för friluftsliv, besöksnäring, jordbruk och komplettering med enstaka bostadshus kan ha positiva effekter på bland annat folkhälsa och näringsliv. Om känsliga områden berörs behövs fördjupade analyser för att undvika negativ påverkan.”

”Föreslagen infrastruktur kan medföra en negativ påverkan på områdenas värden. Bland annat finns risk att områden fragmenteras, att upplevelsen av landskapet påverkas och att buller tillkommer i områden som tidigare varit relativt tysta.”

Lerums Naturskyddsförening konstaterar att det under den pågående covid-pandemin har blivit smärtsamt uppenbart att Sveriges självförsörjning med avseende på livsmedel bara är ca 50%. Exploatering av jordbruksmark bör mot den bakgrunden helt undvikas. Lerums kommuns antagande av den nu överklagade detaljplanen för bebyggelse på jordbruksmarken i Bäckamaden i Gråbo framstår som undergrävande av självförsörjning och hållbarhet.

Lerum har för närvarande goda förutsättningar för självförsörjning med lokalproducerade livsmedel. Översiktsplanen syftar avsiktligt till att minska de tillgängliga arealerna för denna självförsörjning.

Skog

Stora delar av Lerums kommun upptas av skog, framför allt i norr (Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden) och i söder (Härskogen). Lerums kommun äger relativt omfattande skogsområden. Hanteringen av skogen har mycket stor betydelse för att bibehålla den biologiska mångfalden och begränsa klimatpåverkan. I förslaget till översiktsplan saknas denna aspekt nästan helt, vilket måste betecknas som en mycket allvarlig brist.

I Hållbarhetsbedömningen finns följande insiktsfulla beskrivning av skogsmark i avsnittet om klimatanpassning.

”Skogsmark är en stor koldioxidsänka och hjälper till att nå målet om begränsad klimatpåverkan. När skog avverkas permanent försvinner också skogens ekosystemtjänst i form av att ta upp och binda kol genom fotosyntes. I översiktsplanen behålls stora sammanhängande skogsmarker. En realiserad tvärlänk kan, beroende på var den lokaliseras och vilka anpassningar som kan göras, ta större skogsmarker i anspråk. Avskogning i samband med anläggande av lokala vägar, dragningskraftledningar eller ny bebyggelse bidrar också sammantaget till att kol frigörs. Våtmarker har en betydande förmåga att leverera viktiga ekosystemtjänster som att binda och lagra kol och är därför viktiga att inte exploatera i samband med ny tvärlänk, utbyggnad av järnväg eller för bostäder.”

Med hänsyn till skogens betydande inverkan på biologisk mångfald och klimat måste översiktsplanen även innefatta kommunens målsättning ifråga om skogsbruket. Kalhyggesbruk ska inte förekomma i Lerums kommun. Primärt ska detta givetvis gälla Lerums kommuns egna skogar. Istället ska avsevärt större områden utvecklas till naturskog. Kalhyggesbruk ska ersättas av kontinuitetsskogsbruk.

Förslaget till policy för kommunens skogar som togs fram under 2020 hade oacceptabelt låg ambitionsnivå. Hur ska skog i Lerums kommun skötas med hänsyn till den biologiska mångfalden och för att minimera klimatpåverkan?

Kålkullaområdet

Under rubriken ”Landskapsbildsskydd” i Hållbarhetsbedömningen anges *”I Kålkulla bedöms en mindre bebyggelseutveckling kunna ske.”* Uppenbarligen är detta en kodifiering av den bygglovshantering som skett de senaste åren i Miljö- och byggnadsnämnden i strid mot gällande områdesbestämmelser för området.

Lerums Naturskyddsförening vill särskilt framhålla Kålkullaområdets stora natur-, kultur- och landskapsvärden, vilka skyddas genom områdesbestämmelserna som ska fortfara att gälla. Det ovan återgivna oprecisa accepterandet av tillkommande bebyggelse strider uppenbart mot områdesbestämmelserna.

Landsbyggsutveckling i strandnära områden (LIS)

I översiktsplanen föreslås LIS-områdena Björbo Huvde (Strandkullen) och norr om Sjövik. I dessa områden ska strandskyddet helt eller delvis upphävas till förmån för bebyggelse. Lerums Naturskyddsförening avvisar båda förslagen. Undantag från strandskydd bör fortsatt följa normal prövning. Naturskyddsföreningen instämmer dock i ambitionerna att inte utestänga allmänheten genom privatisering samt att bygga så att djur- och växter inte drabbas. Detaljplan/bygglov ska utformas så att byggnation följer intentionerna.

Verksamhetsområden

Förslaget om ny trafikplats och verksamhetsområde vid Jeriko skulle ge stora ingrepp i natur- och kulturvärden både i Lerums och Partille kommuner. Det är miljöskadligt och otidsenligt att anlägga ett verksamhetsområde som bara kan nås med biltransporter. Lerums Naturskyddsförening och Naturskyddsföreningen i Partille har tidigare bestämt avstyrkt exploatering av Jeriko-området.

Enligt översiktsplanen föreslås ett nytt mot öster om Kastenhofsmotet och ett verksamhetsområde vid Hede. Troligen är avsikten att etablera transportintensiv verksamhet och extern handel. Lerums Naturskyddsförening anser att varken motet eller verksamhetsområdet ska etableras. Jordbruksmark tas i anspråk och verksamheterna kan påverka Säveån.

Utbyggnad av Västra Stambanan

Lerums Naturskyddsförening förespråkar att transporter med järnväg underlättas både ifråga om person- och godstransporter. Det är angeläget att kapaciteten på Västra Stambanan ökas med fler spår. Det är även angeläget att befintliga hållplatser för pendeltågstrafiken i Lerums kommun bibehålls. Regionaltåg ska stanna regelbundet på en station i kommunen, rimligen Lerum.

Lerums Naturskyddsförening kan acceptera översiktsplanens reservat för utbyggnad av nya spår i tunnel norr om nuvarande bana under förutsättning att ingen del av banan går ovan jord. Påslag för arbetstunnlar ska undvikas och i så fall lokaliseras för minsta möjliga intrång och skador. Troligen är tunnelförslaget så kostsamt att det inte kan genomföras under överskådlig framtid. Alternativa lösningar bör därför sökas.

Kraftledningarna vid Gråbo

Svenska Kraftnät ändrade i november 2020 projektet Skogssäter (Trollhättan)-Stenkullen till att bara avse Ingelkärr-Stenkullen. Ingelkärr ligger i Ale kommun nordväst om Gråbo, strax norr om gränsen till Lerum. Orsaken var att huvudsträckan Skogssäter-Ingelkärr inte fick tillstånd. Svenska Kraftnät avser därför att behandla huvudsträckan i ett nytt projekt, men inte den kvarvarande korta sträckan Ingelkärr-Stenkullen, vilken i så fall låser ändpunkten för fortsättningen och bibehåller den olämpliga sträckningen väster och norr om Gråbo genom Lerums kommun.

Lerums Naturskyddsförening har beträffande Svenska Kraftnäts förslag framfört att i första hand ska ledningen inte utföras, eftersom behovet inte är påvisat. I andra hand ska ledningen utföras i sin helhet som nedgrävd kabel. I tredje hand ska ledningen samlokaliseras med befintliga ledningar.

Lerums Naturskyddsförening noterar att översiktsplanen inte anger något utpekat utredningsområde för kraftledningen Ingelkärr-Stenkullen, vilket bör anges. I övrigt biträder Lerums Naturskyddsförening översiktsplanens uppfattning att kraftledningarna genom Gråbo samhälle ska ersättas av markkabel.

Lerums centrum

Lerums Naturskyddsförening anser det vara angeläget att en fördjupad översiktsplan utarbetas för Lerums centrum från Aspedalen till Dergården. Den fördjupade översiktsplanen måste ersätta ”Program för Lerums centrum” som antogs av kommunstyrelsen 2007-03-28 och som fortfarande anses styra planeringen i området. En ny fördjupad översiktsplan ska utgå från att Lerums centrums funktion i ett framtida

resurshushållande samhälle karakteriserat av hänsyn till Säveån, mötesplatser för kultur och andra gemensamma aktiviteter samt resursbesparande kommunikationer.

Vindkraft

På kartan Översiktsplan är ett stort och ett något mindre vindbruksområde markerat i kommunens norra del. Utgångspunkt utgör vindbruksplanen som antogs 2011. Underlaget är sålunda föråldrat och berör avsevärda delar av naturområdet Vättlefjäll och Risveden, det ena av kommunens två sammanhängande naturområden (karaktärsområde nr 1). I beskrivningen av karaktärsområdet anges: ”Större delen av området värnas för rekreation och stärkta naturvärden.” Modern vindkraftutbyggnad innebär stora vindkraftverk och omfattande vägdragningar, vilket ger omfattande naturingrepp och störningar av naturupplevelse och friluftsliv.

Lerums Naturskyddsförening anser att de båda vindbruksområdena ska tas bort från översiktsplanen.

Karaktärsområden

Förslaget till översiktsplan innehåller beskrivningar av 104 numrerade ”karaktärsområden” med mycket varierande storlek. Detta är en god ansats, Men kartan är alltför småskalig och svåräst. Förstora delar borde även ha redovisats. Beskrivningarna av karaktärsområdena i tabellen i dokumentet Samrådshandling är i många fall ofullständiga.

Lerums Naturskyddsförening har följande synpunkter på en del av karaktärsområdena.

	Benämning	LNF synpunkter
1	Vättlefjäll och Risveden	Områdena ska bevaras med hänsyn till naturvärden och rekreativvärden. Mycket olämpligt att anlägga tvärlänk oavsett alternativ. Vite mosse bör anges som separat karaktärsområde och ges långsiktigt skydd med hänsyn till förekomsten av de båda ansvarsarterna klockgentiana och alkonblåvinge. Bebyggelseområdena Tolsjöhult och i anknytning till Stora Lövsjön saknas på kartorna och bör behandlas som separata karaktärsområden.
5	Sjövik	Kommentar av det föreslagna LIS-området saknas i beskrivningen av karaktärsområdet. Det är angeläget att cykelvägen på gamla banvallen förlängs norrut mot Brobacka. Beträffande LIS-områdena se separat avsnitt ovan.
13	Strandkullen	Beträffande LIS-områdena se separat avsnitt ovan.
19	Lärjeåns dalgång	Med hänsyn till natur, kultur, landskapsbild och jordbruksmark ska området inte bebyggas eller på annat sätt exploateras. Det föreslagna infrastrukturreseptatet utgör ett allvarligt hot mot området och ska tas bort.
20	Gråbo grusgrop	Vattentäcksintresset utesluter det föreslagna kommunikationsstråket för en tvärförbindelse.
21	Lekstorp	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
22	Hjällsnäs	Vid Hunsered bör anläggas våtmark som tar emot dagvattnet från östra delen av Gråbo tätort. Våtmarken ökar den biologiska mångfalden.

	Benämning	LNF synpunkter
23	Gråbo	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
24	Verksamhetsområde Gråbo	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
25	Gråbo centrum	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
26	Bäckamaden	Det är rimligt att området blir föremål för fördjupad översiktsplan. Kraftledningarna ska grävas ner. Jordbruksmark ska inte tas i anspråk för bebyggelse. Mot denna bakgrund ska den överklagade detaljplanen för Bäckamaden stoppas.
31	Östra Olstorp	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
33	Södra Gråbo	Kraftledningarna ska läggas i markkabel, vilket frigör mark lämplig att bebygga utan att kringliggande jordbruksmark behöver tas i anspråk.
34	Mellan Floda och Gråbo	Infrastrukturreservatet får inte utnyttjas till dragning ovan jord. Eventuella tunnelpåslag får inte skada områdets karaktär.
36	Gråbovägen	Kraftledningarna ska läggas i markkabel.
37	Norra Floda	Beslutad planläggning för bebyggelse i östra delen, fastigheten Drängsered 1:1, är ytterst olämplig och ska stoppas.
39	Kullgården	Delar av området föreslogs ursprungligen ingå i Leråns naturreservat. Naturvärdet och behovet av skydd kvarstår.
40	Uddared	Kraftledningarna ska läggas i markkabel.
41	Väg E20	Det är angeläget att minska barriäreffekten, men inte genom att bygga tre nya trafikplatser.
45	Leråns dalgång	Naturreservatet omfattar inte hela det skyddsvärda ravinsystemet. Reservatet bör utvidgas i enlighet med det ursprungliga förslaget till reservat.
49	Floda Säteri	Varsamhet krävs vid exploatering så att kultur- och naturmiljön bevaras. Bokskogen ska skyddas.
50	Hyltorna	Det saknas text om vad växthustomten ska användas till, ett stort område intill E20, bullerstört och har risker med farliga godstransporter. Marken kan vara förorenad.
54	Kålkulla	De gällande områdesbestämmelserna innebär stor restriktivitet för ny bebyggelse i hela området. Detta gäller inte bara Aspenäs ädellövskog. Odlingslandskapet i övriga delar av området har lika stort behov av bevarande med hänsyn till natur- och kulturvärde. Infrastrukturreservatet för Västra Stambanan får inte utnyttjas till dragning ovan jord. Eventuella tunnelpåslag får inte skada områdets karaktär.
59	Verksamhetsområde Flodamotet	Olämpligt att lokalisera sällanköpshandel och utarma Floda centrum.

	Benämning	LNF synpunkter
62	Gnejsvägen	Om kraftledningarna läggs i markkabel ökar områdets utnyttjandemöjligheter.
64	Säveån	Tillgänglighetsförändringen får inte innebära åtgärder som ökar slitaget från besökare i området. Uteslutet att utreda ny bro som del i tvärlänken. Hela sträckan mellan Sävelången och Aspen ska omfattas av naturreservat.
69	Verksamhetsområde Ryggebol	Ny trafiklösning ska inte inkludera ny avfart från E20.
75	Aspen	Det är rimligt att uppmuntra utveckling som ökar allmänhetens tillgång till sjön och vattennära fritidsaktiviteter. Men det får inte innebära omfattande röjningar av vass och annan strandvegetation och inte heller strandskyddsdispens för privatisering som det föreslagna kallbadhuset.
84	Verksamhetsområde Kastenhof	Förutsättningen med tvärlänk för trafiken är feltänkt. Olämpligt att lokalisera sällanköpshandel och utarma handeln i tätorternas centrala delar.
85	Lerums centrum	Biltrafiken i och genom centrum måste minskas om centrum ska kunna fungera som social samlingsplats. Inriktning på handel är inte långsiktigt hållbar. Mot denna bakgrund är ny trafikplats på E20 helt olämplig.
86	Aspedalen	Beskrivningen av området är inte aktuell. Det finns ingen camping i området. Planeringen av området Aspens Strand tycks ha avstannat.
92	Lilla Stamsjön	Regleringen av vattennivån i Lilla Stamsjön och flödet i Alebäcken måste förbättras så att torrläggning undviks och översvämningsområden regelbundet blöts.
94	Stora Bråta	Stora Bråta har en relativt stor andel jordbruksmark inom sitt område. Vi anser att dessa ytor skall värnas. I tider av lokalt odlade som en del av omställningen är det en mycket dålig idé att lägga hela Stora Bråta som tänkbar framtida tätbebyggelse. Hållbarhetsbedömningen har inte analyserat konsekvenser av att omvandla området till tätortsbebyggelse.
98	Jeriko	Olämpligt område för bostäder på grund av avsaknad av allmänna kommunikationer. Den fördjupade översiktsplanen baserades på inaktuella miljöförutsättningar.
99	Verksamhetsområde Jeriko	Förslaget om ny trafikplats och verksamhetsområde vid Jeriko skulle ge stora ingrepp i natur- och kulturvärden både i Lerums och Partille kommuner. Det är miljöskadligt och otidsenligt att anlägga ett verksamhetsområde som bara kan nås med biltransporter. Den fördjupade översiktsplanen baserades på inaktuella miljöförutsättningar.
104	Öster om Stamsjön	Utvecklingen av området får inte påverka vattenflödena till Lilla Stamsjön. Hårdgjorda ytor skall minimeras så att marken kan lagra/buffra regn.

Avslutande kommentarer

Lerums Naturskyddsförening konstaterar att förslaget till ny översiktsplan utgår från förnekelse av nära förestående globala katastrofer. De konkreta förslagen i översiktsplanen innebär generellt åtgärder och aktiviteter som skadar klimatet, resurshushållningen och möjligheterna att bevara den biologiska mångfalden.

Extrema värmeböljor, översvämningar, skred, torka och skogsbränder är varningsklockor om att klimatförändringarna går fortare än vad som har befarats hittills. Istället baseras översiktsplanens genomförande på extrapolering av den gångna samhällsutvecklingen som för närvarande leder till klimat-, miljö- och resurskatastrof genom ohämmad tillväxt.

Förslaget till ny översiktsplan är dessutom fullt av motsägelser mellan ambitionerna i inriktning för de olika markanvändningsområdena, hållbarhetsbedömningen, och de konkreta förslagen. Den föreslagna översiktsplanen uppfyller inte Plan och Bygglagens krav på tydlighet.

Den enda rimliga slutsatsen är att översiktsplanen i sin helhet måste omarbetas med hänsyn till miljö- och klimatutmaningarna i den förutsägbara framtiden.

Lerum behöver en plan som bygger på en ekologiskt hållbar utveckling och öppnar för ett rikare liv i samklang med naturen. Översiktsplanen bör helt göras om i syfte att stödja detta.

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand
Ordförande